

UDK: 655.55: 368 (091) + 340.137 (4-672EEZ)+ (497.11)

PRIKAZ KNJIGE „PRAVO OSIGURANJA“ ŠIRENJE VIDIKA STRUKE I NAUKE

Autor: prof. dr Jasna Pak
Izdavač: Univerzitet „Singidunum“,
Beograd 2011.
Obim: 357 strana

Knjiga *Pravo osiguranja* prof. dr Jasne Pak namenjena je prvenstveno studentima Univerziteta „Singidunum“. Međutim, već posle čitanja prvih stranica, zapaža se da knjiga prevazilazi znanja koja bi studenti trebalo da savladaju. Autor nije samo sintetički izložio nastanak i preobražaj prava osiguranja do danas, pozitivne norme koje regulišu osiguranje *de lege lata* i *de lege ferenda*, nego je osvetlio i najznačajnija rešenja komunitarnog prava osiguranja Evropske unije, ali i prava pojedinih država članica Unije. Stoga je *Pravo osiguranja* pouzdan izvor saznanja za pravne pisce i praktičare.

Ovo delo produbljeno se bavi svim važnijim institutima prava osiguranja, što proizlazi iz njegove strukture.

U I delu rukopisa autor sintetički izlaže istorijat, preobražaj i podelu osiguranja. Njegov razvoj prati od početka, koji pronalazi u antičkim državama, smatrajući da najstariji institut – zajednička havarija, potiče od Feničana i grčkih naselja. No autor ističe i da pojedini pravni pisci tragove osiguranja nalaze u drevnom Egiptu, Kini i Vavilonu. Prvi ugovori bili su u vezi sa ugovorom o zajmu, koji je davan za slučaj pomorske nezgode, a nastali su u srednjem veku u Lombardiji, da bi se ublažile posledice rizika mora. Ugovori o osiguranju života pojavili su se, po mišljenju autora, u XIV veku u Engleskoj. U isto vreme u Đenovi, Firenci i Barseloni donose se prvi propisi i polise osiguranja. Preteču moderne osiguravajuće delatnosti, koja počiva na principima aktuarske matematike, autor pronalazi u XVII veku. U to vreme širi se krug osiguranja od požara i drugih opasnosti i osnivaju osiguravajuća društva. Nagli razvoj delatnosti autor povezuje sa opštim industrijskim razvojem u XIX veku. Jasna Pak prati i istorijski razvoj osiguranja u Srbiji do Drugog svetskog rata i posle njega, do donošenja Zakona o osiguranju u Srbiji 2004. godine.

Posebna pažnja posvećena je postepenom nastanku jedinstvenog osiguravajućeg tržišta Evropske unije. Ovo izlaganje je važno budući da Republika Srbija nastoji da postane kandidat za člana Evropske unije i postepeno usklađuje svoje zakone s propisima EU. Autor ističe da su prve direktive neživotnog i životnog osiguranja donesene 1973 – 1979, zatim 1988 – 1990, a da je jedinstveno tržište uspostavljeno 1992. godine. Ono se, takođe, zasniva na slobodama sadržanim u osnivačkim aktima evropskih zajednica – slobodi osnivanja i pružanja usluga, te slobodnom protoku kapitala i platnog prometa. Na nivou Evropske unije, usaglašeni su propisi o državnom nadzoru osnivanja i poslovanja osiguravajućih kuća. Ipak, autor opravdano ističe i prepreku koja ometa razvoj jedinstvenog tržišta, a to je nepostojanje evropskog ugovornog prava.

Dr Jasna Pak ukazuje na više podela osiguranja. Prema prirodi obaveze osiguravača iz osiguravajuće polise, možemo uočiti podelu na osiguranje imovine i osiguranje lica. Pored ove, klasične podele, komunitarno pravo, kao i važeći domaći zakon o osiguranju, razvrstava ovu oblast na grupu životnog osiguranja i grupu neživotnog osiguranja. Autor opravdano ističe razliku između osiguranja imovine i osiguranja lica, a zatim izlaže značajnije vrste osiguranja imovine i pojedina osiguranja lica, te životna i neživotna osiguranja. Posebno se bavi ostalim podelama (dobrovoljno i obavezno, individualno i kolektivno osiguranje, direktno osiguranje i reosiguranje).

Drugi deo knjige istražuje komunitarno pravo u ovoj oblasti. Autor je sintetički izložio direktive životnog i neživotnog osiguranja: one koje se odnose na slobodu osnivanja – direktive prve generacije; one koje se odnose na slobodu pružanja usluga – direktive druge generacije, i naposljetku one kojima je stvoreno jedinstveno tržište osiguranja – direktive treće generacije. Predstavljene su direktive koje se odnose na pojedine vrste polisa: Direktiva o osiguranju pomoći turistima; Direktiva o osiguranju pravne zaštite; Direktiva o osiguranju kredita i osiguranju jemstva; Direktiva o posredovanju u osiguranju. Autor predstavlja i ključna rešenja evropskih akata – Evropske konvencije o obaveznom osiguranju od odgovornosti za štetu nastalu upotrebom motornih vozila iz 1959. i Evropske konvencije iz 1969. godine. Komunitarni propisi sadržani su u pet direktiva koje autor izlaže i analizira.

U trećem delu rukopisa obrađuju se subjekti koji obavljaju poslove osiguranja, davanje i oduzimanje dozvole za obavljanje poslova osiguranja, akcionarsko društvo za osiguranje, društvo za uzajamno osiguranje, poslove koje obavljaju društva za osiguranje i njihovu specijalizaciju, nadzor nad osiguravajućim društvima, plasman sredstava

za osiguranje i prestanak rada društava. Četvrti deo rukopisa autor je posvetio subjektima koji obavljaju poslove posredovanja, razjašnjenju delatnosti posrednika i zastupnika, a zatim odgovornosti posrednika i zastupnika u osiguranju.

Peti deo rukopisa obuhvata izlaganja o ugovoru: pojam, karakteristike i osnovne elemente ugovora (rizik, premija i osiguranjem pokriveni slučaj – autor smatra da se u osnovni elemenat ugovora o osiguranju može uvrstiti i interes da se ne dogodi pokriveni slučaj jer se to uvek zahteva u osiguranju imovine, ali u nekim pravnim sistemima i u osiguranju lica); tu je i zaključenje ugovora o osiguranju; zatim obaveze ugovornih strana – ugovarača osiguranja – odnosno osiguranika ako je posredi isto lice (obaveštavanje o riziku sa osiguravajućim pokrićem i plaćanje premije) i osiguravača; i najзад, obrađen je i prestanak ugovora o osiguranju.

U šestom delu autor sintetički izlaže i analizira osiguranje imovine: osnovne principe (princip obeštećenja i princip interesa u osiguranju), te naknade i modalitete naknade štete iz osiguranja.

Sedmi deo posvećen je obaveznom osiguranju od odgovornosti automobilista. U okviru ovog dela autor je analizirao razvoj i karakteristike osiguranja od rizika građanske odgovornosti vozača automobila; predmet osiguranja; karakteristike i sadržinu osiguranja; garantni fond i sistem zelene karte.

Osmi deo rukopisa posvećen je osiguranju lica. Izlaganje autora obuhvata pitanja koja se odnose na osiguranje života, osiguranje od nezgode i zdravstveno osiguranje. Najзад, rad sadrži popis korišćene literature.

Iz svega proizlazi da je autor prof. dr Jasna Pak na kondenzovan i sintetički način izložila složenu, promenljivu, raznovrsnu i vrlo obimnu oblast prava – pravo osiguranja. Dvadeseti i dvadeset prvi vek burno su izmenili civilizaciju. Pojavile su se mašine (one i dalje nastaju svakodnevno) koje su, pretežno, zamenile ljudsku i životinjsku radnu snagu, ali su život čoveka učinile opasnijim. Osim toga, stvari u imovini pravnih i fizičkih lica pod stalnom su mračnom senkom brzog i lakog uništenja ili oštećenja. Prirodni događaji, ali i oni koje izaziva sam čovek, mogu za kratko vreme uništiti stvari i prava koja su stvarana decenijama i vekovima. Zbog toga je pravo osiguranja sve značajnija oblast pravnih nauka, što postaje očigledno i posle čitanja ovog rukopisa.

Knjiga *Pravo osiguranja* obuhvata sve bitne institute na ovom polju. Autor je pratio institute prava osiguranja od njihovog nastanka do danas. U pravni sistem Srbije oni su, malo po malo, preuzimani iz zemalja koje pripadaju evropskom kontinentalnom pravnom krugu. U težnji da postane kandidat za člana Evropske unije, Republika Srbija je, pre više godina, započela harmonizaciju prava s pravom Unije (komunitarnim pravom). Profesor dr Jasna Pak je, zbog toga, detaljno izložila i objasnila direktive i druge propise iz komunitarnog prava koje regulišu oblast osiguranja, a preuzimani su ili se moraju preuzeti u naš pravni sistem.

Ovo je do sada najpotpuniji sintetički prikaz važećeg (pozitivnog) prava osiguranja i komunitarnog prava osiguranja objavljen u Srbiji, i to na jednom mestu. U stvari, važeće pravo osiguranja u Srbiji preuzelo je niz direktiva iz komunitarnog prava Evropske unije, te je povezana obrada instituta prava osiguranja iz ova dva prava naučno i praktično poželjna i opravdana. Širina i dubina zahvata u ovu oblast, primena naučnih metoda istraživanja, tumačenja i sintetičkog izlaganja, što je u ovom rukopisu učinio autor, svedoči o velikom poznavanju prakse i teorije (nauke) prava osiguranja. Osim toga, prof. dr Jasna Pak čitala je i koristila obimnu domaću i stranu literaturu, pisanu na više jezika. Ovaj rukopis nadmašuje standarde najboljih udžbenika i približava se naučnoj monografiji.

Knjiga *Pravo osiguranja* širi dosadašnje vidike i predstavlja nezaobilazno delo u našoj pravnoj literaturi.

PROF. DR ILIJA BABIĆ,

REDOVNI PROFESOR FAKULTETA ZA EVROPSKE PRAVNO-POLITIČKE
STUDIJE U NOVOM SADU, UNIVERZITET „SINGIDUNUM”, BEOGRAD